

stvarit. Vid. et adm. Vij zastopni Philosophi, inu bote vidili, de nej rejss kar v šolah ste šlišali, de namreč tij stary Philosophy so vučili: *Non potest diuidi quantitas sine diminutione partium*. Rezlomite to S. Vblat na deset koscu, vener tolikain bote našli v' enim kakor v' tem drugim. Vid. et adm. Vy Astrologi, inu bote vidili tu rumenu sonce stati na sred teh zvezd, katere svojo svetlobo inu muč od sonca prejmeio. Vid. et adm. Vij Mathematici, inu začudite se, de ta kateriga celli svejt obseči ne more venim majhinim vblatu prebiva. Vid. et adm. Vi zastopni Dohtarij inu Arcati, inu bote vidili inu našli Medicinam universalem, katero do sehmal nikdar nej ste mogli najti, inu bote zamerkali, de ta S. Arcnja, od G. Boga nam dana, ozdravi vse bolezni naše duše: ozdravi otuk te offerti; Vodenico te ohernje; Gobe te nečistosti; Jetiko te nevošljivosti; Bodloje tiga souraštva; Vročino te lubezni nespodobne; kašel tiga marmrajna, z eno bessedo je medicina *Universalis*. Vid. et adm. tudi Vy kunštni Poeti, kateri v' mej drugimi rečmy ste si bily zmislili de Protheus slednimu se je pustil vidit, kakor ta človek je vreden bil, tukaj bote vidily praviga živiga Boga Christusa Jezusa, kateri temu človeku po vrednosti se izkaže. Vid. et adm. tudi Vy o serčni Vojščaki, kateri z' Luciferom se vojskujete, tukaj bote našli tu pravu orožje, z katerem bote lahko premagali vaše skriune souražnike, zatorai vass opomina S. Paulus . . . inu S. Ciprijanus . . . Vid. et adm. Vy antverhary . . . Vy lačni . . . Vy uboge sirotice . . . Vsi, vsi. N. N. videte et admiramini, de v tem s. vblati se najde resnični syn Božy z svojo božjo inu človeško naturo. Nikar vže apprehensive, kakor pravi Calvinus. Nikar imaginative, kakor pravi Conomachus, Nikar samu spiritualiter, kakor pravi Frachez; Nikar metaphorice, kakor so vučili Albiegensery: Nikar ex vbiquitate, kakor se je zdelu Vbiquistom, temuč realiter, praesentialiter inu substantialiter . . . Zatorai žihar smem reči, de ta Sacrament je en tak velik čudež inu Mirakel, de *Non plus vltra* . . . Sklenem z' tem kar berem od uniga Philosopha, kateri na sred placa je bil postavil eno lepo mizo, na leto pak eno zlato skrinjo, na kateri je bilu zapissanu: *Vna salus omnium*, tu je, de v' taisti skrini se najde ena arcnja za vse bolezni, reve in potrebe, inu de z' taisto bo vsim pomaganu, ali jest nevejim kaj z' ena arcnja je bila taista, ampak tu dobru vejim, de v tej zlati Moštranci, katera stoy na S. Mizi tiga Altarja, se najde ena takušna arcnia, tu je, tu S. R. T., nad kateru resničnu se more zapissat: *Vna salus omnium*. Tukaj N. N. bote našli inu dossegli karkuli želite ali potrebuje. Morebiti de želite modrust . . . muč . . . myr v vaši hiši . . . ledih biti teh hudičevih skušnau . . . vaše souražnike premagat . . . bogaboječi ratat . . . Oh S. R. T.! ò S. R. kry! gvišnu *Vna salus omnium*. Zatorai o vy N. N. Videte, admiramini et obstupescite. Molite, častite inu hvalite tu S. R. T.: tako bote spoznali de ta nar čudniši skriunust Božja bo *Vna salus omnium* . . . Amen. *Laudetur semper Sanctissimum Sacramentum*.

Argumentum vsej pridigi »De solemnitate ss. Corporis Christi« je: *Populus ad meditandum adorandumque hoc Sanctissimum Sacramentum excitatur.*

Opis Krškega okrajnega glavarstva.

I. L.

(Dalje.)

R a k a.

Zemljepisni del.

V Račji župljanski občini je samo dvorazredna šola na Raki. Farna občina šteje 3430, politična občina pa 3147 ljudi. Šolska občina je tudi župljanska občina. Politična

občina je drugačna; k politični občini je prištetih 8 vasí iz Škocijanske fare s 624 ljudmi, nasprotno je ena vas iz Račje župnine v politično občino Krško s 104 ljudmi in ena v politično občino Studenec z 82 ljudmi prištetá. Za šolo ugodne mladine (od 6. do 12. leta) je 374. Od otrok za šolo ugodnih, jih hodi v šolo 288, zraven pa še drugih 29, ki so iz Leskovske župnine ali pa užé čez 12 let stari. Hribi so: Vini vrh, Buče, Sajenice, Račji vrh. — Skozi šolsko občino tečejo potoki: Račna, Lokavec in Orehovec. Vsi ti potoki imajo namero proti jugu. Račna in Lokavec se izlivata v Krko, Orehovec se pa izliva v Lokavec. Pravega jezera ali ribnika ni, pod Račjim gradom je sicer mala stoječa voda z imenom „Polter“, ki se nabira iz Orehovca. Njiv je v tej občini kakih 40%, vinogradov 30%, travnikov 15%, gozdov 10%, pašnikov 5%. (Neobdelanih tal v tej občini ni. Materijalno stanje se mora imenovati bolj slabo kot srednje. Posestva so majhna brez živine; le malo je kmetov, ki lahko 2 kravi in par volov redé. Glavni pridelek je vino in sadje (češplje). Ako se letina slabo obnese, trka revščina na duri. Obrtnije ni skoraj nič, kajti majnka kraju vode za kako obrtnijsko podvzetje. Goveje živine je v občini 800 glav, mešana plemena; nahaja se domače pleme, pri premožnih posestnikih tudi Muricodolsko, a revni imajo navadno „buše“. Konj je 254; ako se grajski odštejejo so vsi nizki. Po opazovanji, zlasti v cerkvi, lahko trdim, da jih nad 60% vsega prebivalstva zna brati. Število vasí v občini je 30.

Imena posameznih vasí so:

1. Raka, župljánska vas s cerkvijo sv. Lovrenca in grad, ima 82 hiš 314 ljudi	16. Gmajna . . . ima 36 hiš 174 ljudi
2. Andro 31 „ 149 „	17. Malikuren 11 „ 59 „
3. Sela 20 „ 108 „	18. Velkikuren 5 „ 23 „
4. Zaloke 15 „ 84 „	19. Mikote 11 „ 72 „
5. Podlipa 12 „ 79 „	20. Vrh, s podružnico svete Neže na Ciceljnu, ima 10 hiš 49 ljudi
6. Dobrava 8 „ 39 „	21. Dolenjavas 16 „ 76 „
7. Pristava 8 „ 37 „	22. Poveršje 24 „ 112 „
8. Dolgaraka 23 „ 117 „	23. Brezje 29 „ 113 „
9. Cirje 17 „ 69 „	24. Zabukovje 27 „ 106 „
10. Videm 7 „ 45 „	25. Podulec s podružnico svete Marjete v Podvrhu šteje 55 hiš 199 ljudi
11. Gradišče 3 „ 13 „	26. Brezovo 12 „ 82 „
12. Ravno s podružnico sv. Lenarta ima 23 hiš 133 ljudi	27. Koritnica s podružnico sv. Petra na Žirovniku ima 7 hiš 39 ljudi
13. Smednik 12 „ 76 „	28. Jelenek 14 „ 53 „
14. Golivrh 7 „ 43 „	29. Celine 13 „ 64 „
15. Kržišče 16 „ 78 „	30. Planina ima 29 hiš 104 ljudi.

Zgodovinski del.

Zdanja prostorna in krasna župljánska cerkev z dvema zvonikoma je bila sezidana 1804. l. in od škofa Brigija posvečena. Prejšnja cerkev je bila pogorela. Župa Raka je iz Belocerkevске župnine l. 1363. Najstarejši župnik, ki je zapisan, je od leta 1490., po imenu Georgius. Opomniti gre še orglje, ki so bile iz Kostanjevskega samostana z velikim zvonom in še z drugo cerkveno opravo na Rako prenešene. Orglje imajo 32 pravih izpremenov brez veznikov; sestavljene so na 3 kupih. To delo je umetno in krasno; le velika škoda, da so se tako silno zanemarile, kajti zdaj so zeló slabe in silno potrebujejo strokovnjaške poprave. — Omeniti gre prejšnjega g. župnika Matija Pfeifer-ja, strica dežel. in državnega poslanca g. Viljema Pfeifer-ja; ta gospod župnik je iz svoje velike

zapuščine volil lepo vsoto tukajšnji cerkvi, revežem in šoli. Šola je dobila 500 gold. Zdanje šolsko poslopje je bilo postavljeno 1832 l., učitelj je bil g. Alojzi Malenšek, zdaj v pokoji; pred njim je bil baje privatni učitelj njegov oče. — Leta 1869. se je bil g. Alojzi Malenšek odpovedal službi in sledili so mu gg. Anton Javoršek, Gašp. Gašperin, Jernej Pirnat in zdanji Fran Lunder. — Leta 1875. postala je šola dvorazrednica, in bil je nastavljen kot druga učiteljska moč g. Josip Cepuder, in nasledovala mu je učiteljica gospodč. Marija Marolt. Izmej šolskih dobrotnikov so v prvi vrsti pokojniki:

1. G. Matija Pfeifer, volil je šoli 500 gold.
2. „ Janez Šribar, „ „ „ 366 „
3. „ Marija Berjak, „ „ „ 100 „
4. „ Jakop Žabkar, „ „ „ 100 „

Iz obresti teh volil se vsako leto nakupujejo šolske knjige, tako da vsaki otrok dobí vse knjige brezplačno. Drugi dobrotniki so pa g. Jakop Lenk, grajščak na Raki, in njegov sin Srečko, g. Viljem Pfeifer, državni in dežel. poslanec, g. Maurer, kupec na Raki.

Račji grad prišteva Valvazor mej najstarejši na Kranjskem. Bil je leta 1248. sezidan. Dve sto let bil je v posestvu Račjih gospodov, ki so se v marsikaterem boji za domovino odlikovali. Zadnji Račjih gospodov je bil 1471. l. od Turkov ujet in odpeljan v turško sužnost, od koder se ni več vrnil. V Valvazorjevi dobi je imel to grajščino v posestvu Franc Rudolf Kheysell, a zdanji posestnik gosp. Jakop Lenk jo je kupil od grofinje Turjaške. Leta 1515. so bili puntarski kmetje tudi ta grad oropali in zažgali. — Na Gomili, pristevajoči se k vasi Gmajna, se nahajajo še neodprte starinske gomile (Hunnengräber), od česar imá tudi kraj svoje imé. (Dalje prih.)

Šolska letina.

„Letno poročilo I. mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani koncem šolskega leta 1882/3.“ obsega: Kroniko, statistiko in učence po zasluženji uvrstene. Učencev je bilo 454, mej temi 425 Slovencev, 24 Nemcev in 5 Lahov. V šolo jih je hodilo prav pridno 405, pridno 28, manj pridno 14, in zanikerno 7. Za bližnji višji razred (oddelek) je bilo sposobnih 319, nesposobnih 118. V pripravljavnico za obrtnijsko šolo je hodilo 188 rokodelčičev. Poučevali so 4 učitelji, in 2 pomožna učitelja.

„Letno poročilo II. mestne peterorazredne deške ljudske šole v Ljubljani 1882/3. l.“ ima: Šolsko kroniko, statistiko in učence po zasluženji uvrstene. Učencev je v šolo hodilo vкуп 665, mej temi je bilo 632 Slovencev, 32 Nemcev in 1 Čeh. Šolo obiskovalo jih je po % prav pridno 94%, pridno 2, manj pridno 1%, in zanikerno 1%. Za bližnji višji razred (oddelek) je bilo sposobnih 406, nesposobnih 211. V ekskurendno šolo na mahu je hodilo 81 učencev in učenk. V pripravljavnici za obrtnijsko šolo je bilo 130 rokodelčičev. Učiteljev je poučevalo 8, in 1 pomožni učitelj. Učitelj veronka je bil v obeh mestnih šolah g. Jan. Gnjezda; rokodelčiče pa je v I. mestni šoli poučeval v krščanskem nauku g. Šarabon; v ekskurendni šoli pa je krščanski nauk poučeval g. Jan. Kilar. Gospodičina M. Fröhlich je poučevala tu ženska ročna dela.

„Učenk mestne peterorazredne dekliške ljudske šole uvrstjenih po zasluženji v Ljubljani koncem šolskega leta 1882/3.“ je bilo 316.

„Letno poročilo c. k. rudniške šole v Idriji 1883. l.“ (v nemškem in slovenskem jeziku) kaže: a) nagovor pri šolski svečanosti v Idriji v dan 11. jul. 1883. l., b) šolska sporočila (šolske oblastnije, nadzorniki, učiteljstvo), c) predmete in število ur na teden (v deški in v dekliški šoli), d) dekliško obrtnijsko šolo, e) vsakdanjo šolo, f) ponavljavno šolo, g) obrtnijsko risalno šolo, h) šolske knjige, i) šolski dnevnik, j) javno zahvalo, k) razredbo učencev, l) razredbo učenk. — Poučevalo je 1 katehet, 5 učiteljev, 5 učiteljic in 1 pomožni učitelj, ki je učil gosli. V vsakdanjo šolo je hodilo v deške razrede 300, v dekliške razrede pa 215 otrok; v ponavljavno šolo je hodilo 48 deklet.